

Felvidéki Híradó.

TÁRSADALMI és KÖZMŰVELŐDÉSI HETILAP.

MEGJELENIK: MINDEN VASARNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 4 frt. Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Felölös szerkesztő: **Révész Lajos.**

Társzerkesztő: **Fehér Janos.**

HIVATALOS HIRDETESEK DIJA

100 szög 2 frt., esztendő minden megkezdett szász szóval 50 krall több.

A lap szellemi részét, illető közlésmények a szerkesztőségére, hirdetések és előfizetések a kiadóhivataltalra címezve Turóc-Szt.-Mártonba küldendők.

Társadalmi életünk két főtényezője.

(F.) A ki élni, a ki létezni akar, annak a korról haladni kell. Ha nem tartunk lépést előrehaladott korunkkal, úgy elpusztulunk és senki sem könyörül rajtunk.

A mai kor követelményei minden téren fokozottabb mértékben lépnek fel, mint még csak három év előtt is. Innen van, hogy manapság sok tekintetben túlkövetelők vagyunk, hogy elhalmozzunk, sokszor zaklatjuk az egyéneket, tartozzanak azok a társadalom bármely rétegéhez.

A ki szemléltéje annak, hogy mily rohamosan halad a világ előre, és hogy mily harcot provokáltak az újabbkori eszmék a nemzetségek között: az belátja és helyeselni fogja a magyar társadalomban mostanság észlelhető sokoldalú tevékenységet.

Ennek a sokoldalú társadalmi tevékenységnek ezuttal csak két fontos elemére mutatunk reá, u. m. a tűzoltó-egyesületekre és a kaszinókra.

A tűzoltó-egyesületek a vidéki társadalmi életnek egyik legjelentékenyebb mozgató erejét képezik. — Fontosaknak tartjuk ezen egyesületeket a filantropizmus szempontjából, a mennyiben egyik feladatuk, lehet mondani főfeladatuk: a vagyonmentés. A másik, mely egy cseppet sem áll mögötته tulajdonképeni rendeltetésének, az volna, hogy a társada-

lomban az osztályok között keletkezett válaszfalat gyengítsék és a társadalmi ellentéteket — különösen itt a felvidéken — kiegyenlítsék.

A tűzoltó-egyesületek tehát fontos missziókat vannak hivatva betölteni. Főfeladatukhoz nincs szavunk, de annál inkább több szó fér a másodikkhoz, vagyis a társadalmi szerepléshez.

E tekintetben tapasztalatunk az, hogy a szereplő személyek osztálykülönbözete, a helyes és céltudatos vezetés mellett már nem egy egyesületnél gyengült meg. Itt is nagy mértékben érvényesülvén felségsérakodónk jelmondata: Viribus unitis, a tagok egymásra utaltsága és sokszoros érintkezése jótékonyan hat az alsóbb társadalmi osztályok egyedeire.

És mégis, az imént hangoztatott általános előnyökkel szemben ki kell jelentenünk, hogy még nem vagyunk ott, a hol lennünk kellene. Vannak ugyanis szórványosan még városokban is tűzoltó-egyesületek, melyek régebben, magánosok humánus ösztönzései folytán alakulván, manapság már mintegy megközelíthetetlen szigetet alkotnak a felvidék magyarságával szemben. Alakulásuk idejében, a hol lehetett, nemzeti érzelmek vezették kezükbe a vezetést és most azért, mert pl. a vezénylő nyelv a tót, a magyar társadalom tagjai abban részt venni nem hajlandók.

Az ilyen egyesületek megfelelően nem humánus hivatásuknak, ezt nem vonjuk kétségbe, de a társadalmi téren legfeljebb csak egyoldaluan oldhatják meg feladatukat. Már pedig a tűzoltó-egyesületek, mint demokratikus alapokon nyugvó intézmény, arra is volnának hivatva, hogy legalább társadalmi téren enyhítsék a két politikai párt között lévő idegenkedést. És éppen ezért örömmel vettünk tudomást a lipótvármegyei tűzoltó-egyesületek szövetkezéséről, és abbeli megállapodásukról, hogy a magyar nyelvet fogadták el vezénylő nyelvül.

De nem akarva sok mindennel előhozakodni, a kaszinókra térünk át.

A kaszinók, társas- és olvasókörök, kiváloan arra vannak hivatva, hogy a vidéki értelmiséget összehozzák, a társadalmat alapjában szabályozzák és sok tekintetben irányt szabjanak a polgárok tevékenységének.

A hivatása magaslatán álló kaszinónak, vagy bármily néven nevezendő társaskörnek, mindig kell anynyi erkölcsi tekintélyvel bírnia, hogy irányt szabjon a kebelébe tartozó testületi tagok tevékenységének, s ezek által közvetve az összes lakosság tevékenységének is, nyilvánújon ez akár társadalmi, akár bármely más irányban. Ha az ily társaskör nem tudja e hatást előidézni, akkor nem életképes.

A felvidéken a társaskörök csakugyan — a legtöbb esetben — megfelelnek hivatásuknak. És ha vannak mégis olyanok, a melyek nem tudják a szerethűzódó tényezőket kerekded formába összehozni, s összhangozó és részarányos egészzé egybeolvasztani, ott bizonyára az a baj, hogy nincs a körnek középpontja. Vagy ha van ilyen középpont, ha van ilyen erő, úgy ez gyenge arra nézve, hogy a centrifugális erőkkel, a melyek sajtósági társadalmi viszonyaink egyes tényezőiben nyilvánulnak, kellőg ellensúlyozza és az elszakadástól visszatartsa.

Ezen feltevés esetekben sokszor a társadalom gyengesége tűnik föl szemünk előtt. Mert, ha nincs középpont, vagy pedig a meglévő központnak bizonyul, úgy azon kell lenni hogy előteremtűk, ha nem is egy személyben, de legalább társadalmi életünk tényezőinek összességében egyesült erejében. Központ nélkül olyanok vagyunk, mint az üstökös, melynek részei hullócsillagok alakjában nyomatlanul eltűnnek a végzetlen világűrben; olyanok vagyunk mint a bolygók, melyek kényszer által sorozitva, lomha egyformaságban végzik útjukat.

Társadalmi központok nélkül mindenki magának él, holott a felvidéki értelmiségnek tömörülni kell, hogy teljes hecsét érvényesíthesse. Ilyen központot, ilyen szellemi erőt pedig

TÁRCA.

A Raday-világból.

Apró történetek.

Elbeszéli: **RÉVÉSZ LAJOS.**

— A «Felvidéki Híradó» eredeti tárcája. —

Persze, a felvidék lakói igen közönyösen olvassák el ezt a címet, nem sejtve, mit jelent ez az alföldi ember előtt!

Jelenti azt a rettenetes harcot, melyet egy ember küzdött a nagy alföld szász meg szász harminajával; jelenti a jól eltitkolt és már rég feledésbe ment büntetett családostól való napfenyre derítését.

Raday Gedeon!

Volt idő, mikor e név hallatára megápadt a nagy alföldön minden ember, akiknek lelkiismerete nem volt aranytisztá. És pedig ez sok emberé nem volt az!

Hízen nem is volt az legény, aki egykét tinót, vagy lovat el nem kezelt volna; az apró-cseprő útonállás csak a szolgaleányokhoz illett.

Nagyapámmal történt, hogy egy sötét éjjel a tanyáról jövet hazafelé, a homokbuckák között egy sugar alak emelkedik föl az út mellett s rákijált a szunyókáló kosorisra, hogy:

— Móg kő áni!

Persze, a kocsis ijedten kapta meg a gyeplüszarat s nyomban megállította a lovakat.

Az útonálló odalép a kocsioldalhoz és kedélyesen odaszól nagyapámmal:

— Mi van a zsebbe, uram? Elő vele!
— Nesze, flam! — felel rá nagyapam s úgy vagja képen a saját juhászát, hogy az, ha a hangjáról, kezejárásáról reá nem ismert volna, meglátta volna bizonyára a szikrák fényénel, melyeket szemé szört. — Keil-e még több, gazember?

— Hát mé nem szót mungya a nemzetős uram? — s azzal elődologott a sötétben.

Ilyen viszonyok voltak a boldog alföldön, mikor végre megszokhattak odaform a temérék ki nem derített rablóhístoriat és odaküldték az alföld szivébe: Szegedre, Raday Gedeon gróf királybiztos minőségben, hogy járjon végére ennek a türethetelen állapotnak s ússön kimelet nélkül a garazdalkodók közé.

Nohat Raday közéjük is ütött olyan kimelet nélkül, hogy nekünk — én meg gyermek voltam akkor — szemünk szank nyitva maradt a hűledező banulatól, mikor egy nap a csendbiztos, másik nap a legmódsosabb gazdák egyikét vitték el Raday kóztjára.

Óda is van az még ma is mind!
Kit a szvényen ölt meg a zingedi kaszamatákban, ki börtönben senyved még tán ma is!

Let is a Raday nevének olyan varázsa, hogy bátran elveszthette valaki a penzes tarját, azt ugyan föl nem vette senki, ha csak azzal a szándékkal nem, hogy a varoshazára vigye. Mert az a Raday! megtud az mindent — szoktak mondognati.

Volt aztán jó dolguk a paraszt-suhancoknak, a kik apjuk lovat éjjeli legelőre

vitték, alhattak mint a bunda, egész éjjel; deho y bantottak a «Madart», meg a «Vilamot»; pedig Raday nélkül hait helyet találtak volna meg egy-két év előtt reggelre ilyen felügyelet mellett.

Valami túlvilági hatalmat tulajdonított a közpép a zsenialis grófnak; s meg volt gyozdove, hogy vagy az ördöggel cimboral, vagy spirítusa van mert maekent olyan dolgokat ki nem tudna deríteni, amelyeket már azok is efiledtek, a kik megtörölenek idejében borzadva hallották a rémhístoriat.

Pedig — természetesen — sem az ördöggel nem cimborált, sem spirítusa nem volt, hanem volt lángesze, banulistos emberismerete, csodalatos hűdegyere, számító emberitarsa, s főként az a tulajdonsága, hogy meg tudta vaogtati emberet, a kiket megbizottával tegeny s azokban aztan meg is bizott.

Nyit titok, hogy Rózsa Sandornak az ő kivanságára adtak kegyelmet. A rablókirály aztan maga mellé vette csendbiztosnak . . . s lassan-lassan annyi régi, masok által elkövetett bűnt vett ki az őregholt, hogy azok elkövetői csakugyan ördögöséget láthattak abban, hogy a 15—20 évvel ezelőtt elkövetett bűneiket napfényre derítette a legaróbb részletekig, holott nem lehet azoknak már élő tanuja.

Nem ám, csak Rózsa Sandor; csak hogy ahhoz ördögösség kellett, hogy abból kicsalja a fogonyos titkokat.

És Raday ki tudt csinálni!

Nekem néhány história emikémben maradt; elmádom, ahogy akkor hallottam;

azt hiszem, lesznek olyan érdekesek, mintha az mesémem el, hogy Gábor miként szerette meg Jucikat!!

I. Az ezüst óra.

Az alföldi városok egyikének csendbiztosra igen sok ügyes fogast csinált mar; úgy hogy szentül hitte magáról, hogy született rendőrgenie; hozzá az a bizonyos Lecoq semmi. Amint ez a hit megerlelődött benne, megerlelődött az is, hogy ő bizony nem vesztetegi fenyes tetességét így eldugva, hanem megy Radayhoz; majd ad az neki munkát, csak gyozze.

Be is állított Szegedre, a királybiztoshoz s kihallgatattasan részletesen elbeszélte eddig viselt doigait.

A gróf érdeklődve hallgatta végig s az ajánlatos kulso, de még inkább az ajánlatos tenykedési megnyerék tetszését.

Javában beszélgetnek együtt, mikor a gróf hussárja jelenti, hogy egy ily ember ohahtana vele beszélni.

— Boesad be! — Megbocsátja ugye, hogy egy kisid felbuzakítjuk értekezésünket; majd aztan folytatjuk . . .

— Kerem, kerem! — hebezi a túlbüdog csendbiztos és felelvonul, hogy az épen belepett elegans ily embernek helyet engedjen a gróf előtt.

— Bocssasan meg méltóságos uram! — kezdi ez a szót német nyelven — én idegen vagyok itt; bécsi kereskedelmi ügynök; a nevem x. y. Temesvárt voltam a mult napokban s tegnapelőtt a vasár alkalmával orámat lacostul együtt kiloptak

